

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

6 sierpnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (przewodniczący)

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

SSN Dariusz Pawłyszczke (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 sierpnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 24 marca 2022 r., VI ACa 731/21,
w sprawie z powództwa R.F.

przeciwko Bank S.A. w W.

o zapłatę i ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od Bank S.A. w W. na rzecz R.F. 5400 (pięć tysięcy
czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Jurkowska-Chocyk Agnieszka Góra-Błaszczkowska Dariusz Pawłyszczke

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 31 maja 2021 r., XXV C 942/17, Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa kredytu budowlanego, zawarta przez powoda z pozwanym bankiem, jest nieważna i zasądził od banku na rzecz powoda tytułem zwrotu spłat 298 200,98 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie: od 209 647 zł od 9 października 2017 r. i od 88 553,98 zł od 13 maja 2021 r. oraz w pozostałym zakresie oddalił powództwo.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji obu stron, zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo o zapłatę odsetek od 209 647,00 zł od 9 października 2017 r. do 20 maja 2021 r. oraz zasądził od banku na rzecz kredytobiorcy dodatkowo odsetki ustawowe za opóźnienie od 88 553,98 zł od 29 kwietnia 2021 r. do 12 maja 2021 r. oraz sumę 7 249,08 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 4375 zł od 21 maja 2021 r. i od 2874,08 zł od 29 kwietnia 2021 r., a w pozostałym zakresie oddalił obie apelacje.

Sąd drugiej instancji ustalił, że 29 grudnia 2006 r. powód zawarł z pozwanym bankiem umowę kredytu budowlanego w wysokości 129 858,89 CHF, na okres do 30 listopada 2036 r. Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie w złotych polskich w równych ratach kapitałowo-odsetkowych. Każda rata, z wyjątkiem raty wyrównującej, zawierała pełne odsetki naliczone za okres miesiąca od salda kredytu pozostającego do spłaty oraz część kapitału. W umowie wskazano, że zmiana kursu waluty wpływa na wysokość salda kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej.

Zgodnie z zapisami regulaminu kredyty w walutach wymienialnych były wypłacane w złotych, przy zastosowaniu kursu kupna waluty obowiązującego w banku w chwili wypłaty. Podlegały spłacie w złotych, przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obowiązującego w banku w chwili spłaty. Odsetki, prowizje oraz inne opłaty wymienione w regulaminie były naliczane w walucie kredytu i podlegały spłacie w złotych, przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obowiązującego w banku w chwili spłaty. W przypadku kredytu w walucie wymienialnej w celu ustalenia całkowitego kosztu i łącznej kwoty kosztów kredytu stosowano kurs sprzedaży waluty kredytu, obowiązujący w banku w chwili ustalania kosztu. Umowa

i regulamin nie określały sposobu w jaki Bank ustalał powyższe kursy przeliczeniowe franka szwajcarskiego.

Na rozprawie 20 maja 2021 r. kredytobiorca oświadczył, że nie godzi się na utrzymanie umowy, domaga się ustalenia jej nieważności i jest świadomy poniesienia finansowych skutków tej decyzji.

Kredytobiorca w wykonaniu zobowiązań wynikających z umowy kredytu wpłacił 289 662,68 zł tytułem spłaty rat kredytu oraz 14 372.73 zł tytułem opłat okołokredytowych, łącznie 305 450.06 zł, a nie jak błędnie ustalił Sąd pierwszej instancji 302 575,98 zł. W związku z powyższym wyrok należało zmienić przez zasądzenie na rzecz kredytobiorcy 2874,08 zł z ustawowymi odsetkami od dnia następnego po doręczeniu odpisu pisma rozszerzającego powództwo 28 kwietnia 2021 r.

Sąd drugiej instancji uznał, że sporne postanowienia umowy, dotyczące waloryzacji świadczeń, nie zostały indywidualnie uzgodnione, co wynika z samego sposobu zawarcia spornej umowy - opartej o treść stosowanego przez bank wzorca umowy oraz regulaminu precyzującego ofertę banku w badanym okresie, a także warunki ubiegania się o kredyt, w tym odnoszące się do wniosku o jego udzielenie. Tryb zawierania umowy polegający na przyjęciu przez konsumenta jednej z ofert przedsiębiorcy w zasadzie wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości marży banku wpływającej na ostateczne oprocentowanie, czy pobranej prowizji. Wybór przez kredytobiorcę jednego z kilku produktów oferowanych przez bank, nie oznacza, że treść umowy była indywidualnie negocjowana.

Sąd Apelacyjny, powołując się między innymi na wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z 9 maja 2019 roku, I CSK 242/18, z 7 listopada 2019 r., V CSK 382/18, uznał za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy określające zasady przeliczenia udzielonego kredytu i spłacanych rat na CHF, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej. Przy tym postanowienia te wprawdzie określają główne świadczenia stron, lecz nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, ponieważ umowa nie zawierała mechanizmu kształtowania kursu CHF przez bank. Umowne klauzule

indeksacyjne, obciążające konsumenta nieograniczonym ryzykiem zmiany kursu waluty indeksacji kredytu są sprzeczne z dobrymi obyczajami i w sposób rażący naruszają interes kredytobiorców, jako konsumentów.

Konsekwencją uznania umowy będącej źródłem zobowiązania za nieważną jest zastosowanie art. 410 § 1 i 2 w zw. z art. 405 k.c. i przyjęcie, że świadczenia spełnione w ramach wykonania tej umowy są świadczeniami nienależnymi, które podlegają zwrotowi przy zastosowaniu przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Przy tym umowę należało uznać za trwale bezskuteczną (nieważną), gdyż nie może ona obowiązywać bez kwestionowanych warunków, dopiero od oświadczenia kredytobiorcy na posiedzeniu 20 maja 2021 r.

Sąd Apelacyjny uznał za zasadne przyznanie kredytobiorcy odsetek ustawowych za opóźnienie od 88 553,98 zł, o którą rozszerzono powództwo w piśmie z 17 lutego 2021 r. Skoro umowa kredytu jest nieważna, to również sumę 4375 zł, zapłaconą na rzecz banku tytułem kosztów ubezpieczenia nieruchomości, należało uznać za nienależne świadczenie i zasądzić jej zwrot na rzecz kredytobiorcy.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu drugiej instancji skargą kasacyjną w części zasądzającej dodatkowe sumy i odsetki oraz oddalającej apelację banku, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) art. 69 ust. 1 i ust. 2 pr. bank. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 58 § 1 k.c., przez uznanie, że umowa o kredyt jest sprzeczna z prawem z uwagi na narzucony przez bank sposób ustalania wysokości kwoty podlegającej wypłacie oraz zwrotowi oraz brak w dokumentacji kredytowej opisu zasad ustalania kursów;

2) art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13 i art. 58 § 1 k.c. przez uznanie, że klauzule ryzyka walutowego oraz klauzule spreadowe zawarte w umowie oraz regulaminie są abuzywne;

3) art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 przez uznanie, że postanowienia umowy przewidujące mechanizm denominowania kredytu w walucie CHF zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny;

4) art. 385¹ § 2 k.c., art. 385² i 58 § 1 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez uznanie kwestionowanych postanowień za niedozwolone postanowienia umowne, skutkujące nieważnością umowy;

5) art. 65 § 1 i § 2, art. 56 i 358 § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez uznanie, że niedopuszczalnym jest odwołanie się przy wykładni umowy do bezwzględnie obowiązującego i bezpośrednio stosowanego przepisu prawa krajowego w postaci art. 69 ust. 3 pr. bank., wykładni oświadczeń woli stron w myśl art. 65 k.c., bądź też normy dyspozytywnej w postaci art. 358 § 2 k.c. w miejsce uznanych za niedozwolone postanowienia umowne klauzul spreadowych;

6) art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c. przez zasądzenie od banku na rzecz kredytobiorcy odsetek za opóźnienie od 88 553,98 zł od 29 kwietnia 2021 r. do 12 maja 2021 i od 2874,08 zł od 29 kwietnia 2021 r.

Bank zarzucił również naruszenie przepisów postępowania:

7) art. 382 k.p.c., przez pominięcie przy ocenie stopnia wywiązania się przez bank z obowiązku podania kredytobiorcy informacji o umowie, z których wynika, że bank informował w prawidłowy i adekwatny na ówczesny czas o ryzyku kursowym;

8) art. 380 k.p.c., przez nieuwzględnienie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczności wnioskowane przez bank.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej kurs przeliczenia spłaty dokonanej w złotych na wyrażoną w walucie obcej wysokość raty kredytu bezpośrednio wpływa na wysokość spłaty w złotych, czyli określa świadczenie główne kredytobiorcy. Postanowienia umowy określające świadczenia główne podlegają ocenie na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. tylko pod warunkiem, że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Teza Sądu drugiej instancji, że wymóg jednoznaczności sformułowania nie ogranicza się do samego brzemienia postanowienia umowy, lecz wymaga przedstawienia transparentnego mechanizmu kształtowania kursu CHF przez bank, nie jest przedmiotem żadnego z zarzutów kasacyjnych. Skarżący uczynił tę tezę przedmiotem kilku zagadnień prawnych

przedstawionych na uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, lecz w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych podniósł tylko, że wskazanie franka szwajcarskiego jako waluty denominacji zostało wyrażone prostym i zrozumiałym językiem.

Kolejnym warunkiem zastosowania art. 385¹ § 1 k.c. jest brak indywidualnego uzgodnienia spornych postanowień umowy. Przyjęcie tej przesłanki przez Sąd odwoławczy także nie jest przedmiotem podstaw kasacyjnych.

Kurs walut obcych, ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank., wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Sąd Apelacyjny zbędnie jako argument za niedozwolonym charakterem klauzuli kursowej powołał nienależyte pouczenie kredytobiorcy o skali ryzyka kursowego, lecz był to argument powołany w drugiej kolejności. Sąd przede wszystkim wywiódł abuzywność z możliwości jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania kredytobiorcy przez bank.

Skoro klauzula kursowa zawarta w umowie kredytu indeksowanego nie wiąże, to do umowy tej stosuje się uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, która do rangi zasady prawnej podniosła tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają uznanie umowy stron za ważną w jakimkolwiek zakresie i czynią bezprzedmiotową

ocenę zasadności zarzutów skargi zmierzających do podważenia tezy o nieważności umowy kredytu w całości.

Sąd Najwyższy zobowiązany jest do uznania tezy zaskarżonego wyroku o nieważności umowy za odpowiadającą prawu, gdyż do nieważności umowy kredytu indeksowanego w świetle uchwały z 25 kwietnia 2024 r. wystarcza abuzywność klauzuli przeliczeniowej.

Nie ma podstaw do pozbawienia kredytobiorcy odsetek za okres przed potwierdzeniem woli upadku umowy. Możliwość przywrócenia mocy prawnej postanowieniu umowy oświadczeniem jednej strony umowy, ze skutkiem *ex tunc*, nie pozbawia wymagalności roszczenia konsumenta o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń. Jeżeli konsument żąda od przedsiębiorcy świadczenia z powołaniem się na niedozwolony charakter niektórych postanowień umowy, to dostatecznie wyraża swoje stanowisko co ważności umowy lub jej części, a jego roszczenie staje się wymagalne zgodnie z art. 455 k.c., tj. z upływem czasu koniecznego do oceny przez przedsiębiorcę zasadności żądania zapłaty. Artykuł 385¹ § 1 k.c. nie ustanawia wyjątków od zasady z art. 455 k.c., ponieważ reguluje inne zagadnienie – przesłanki uznania postanowienia umowy za niedozwolone i skutek prawny takiego uznania w postaci niezwiązania konsumenta tym postanowieniem. Artykuł 385¹ § 1 k.c. nie reguluje terminu spełnienia roszczeń będących skutkiem nieważności postanowienia umowy lub całej umowy.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania należy wskazać, że o istotności okoliczności faktycznych (art. 227 k.p.c.) stanowi prawo materialne. Nie jest naruszeniem przepisów postępowania pominięcie dowodu na okoliczność nieistotną w świetle sposobu zastosowania prawa materialnego przez Sąd drugiej instancji. Nawet gdyby Sąd Najwyższy przyjął tezę skarżącego, że nieważne jest tylko odesłanie od tabeli kursowej banku i należy stosować kurs średni NBP, oraz uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, to Sąd Apelacyjny byłby zobowiązany do ponownej oceny wniosków dowodowych stron na okoliczności, które okazały się istotne w świetle wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy. Dlatego zarzucenie naruszenia przepisów postępowania przez pominięcie dowodu było chybione.

Zarzucone naruszenie art. 382 k.p.c. przez uznanie, że bank nienależycie poinformował kredytobiorcę o ryzyku kursowym, nie miało wpływu na zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego, ponieważ jego przyczyną była ocena postanowień kursowych jako niedozwolonych.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

Na podstawie art. 98 § 1 i 99 k.p.c. kredytobiorcy przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Agnieszka Jurkowska-Chocyk Agnieszka Góra-Błaszczkowska Dariusz Pawłyszcz

(G.G.)

[SOP]